

Planteavlen 1951.

Af forstander *H. Land Jensen.*

Vejrforholdene.

I et tilbageblik over afgrødernes udvikling og høstudbyttets størrelse og værdi vil vejrforholdene i de egentlige vækstmåneder altid have særlig interesse. Imidlertid har de klimatiske vilkår i efterårs- og vinterperioden, der går forud for vækstperioden, også en betydelig indflydelse på jorddyrknings gennemførelse og resultat.

Af tabel 1, der er udarbejdet i henhold til Meteorologisk Instituts observationer, fremgår, at vinteren var forholdsvis mild, men mod slutningen dog med koldt og ret fugtigt vejr. Når det samtidig erindres, at nedbøren i den foregående efterårsperiode var betydeligt over normalen, vil det forstås, at der ingenlunde var gode betingelser for markarbejdets rettidige udførelse forud for såningen.

Tabel 1. Temperatur, nedbør og solskinstimer 1951.

	Temperatur C ^o		Nedbør		Antal soltimer	
	1951	normal	1951	normal	1951	norma
Januar	0,5	0,1	91	44	30	40
Februar	0,8	÷ 0,1	57	34	32	64
Marts	0,4	1,6	59	41	76	130
April	6,0	5,5	63	40	166	179
Maj	10,2	10,7	53	42	271	258
Juni	14,7	14,2	36	47	259	265
Juli	15,5	16,0	52	64	211	240
August	15,6	15,2	108	80	159	226
September	14,2	12,3	59	57	141	169
Oktober	8,6	8,1	11	66	160	100
November	7,0	4,1	97	53	27	49
December	4,9	1,6	61	58	35	29

Den rigelige fugtighed fortsatte i april og maj, hvor temperaturforholdene var omkring det normale. Juni var gennemgående ret tør, og endnu i juli var der underskud af nedbør,

hvilket dog navnlig gjorde sig gældende i det nordlige Jylland, der, som det vil erindres, havde en udpræget tør forsommer. August og første halvdel af september gav megen væde, der voldte betydelig vanskelighed for kornhøstens og frøhøstens bjærgning. Fra midten af september indtraf en afgørende ændring, idet de næstfølgende 1½—2 måneder gav særdeles mildt og temmelig tørt vejr, hvilket i høj grad lettede arbejdet med roehøsten og jordens efterårsbehandling.

Bortset fra det nordlige Jylland, der som nævnt havde alt for ringe nedbør i forårs- og forsommerperioden, må vejrforholdene 1951 karakteriseres som gunstige for landbrugets afgrøder i almindelighed. Karakteristisk var de forholdsvis få soltimer i juli og august, hvorefter så fulgte en periode med rigelig sol og særdeles behagelig varme.

Landbrugsarealets benyttelse.

De i nærværende og følgende afsnit benyttede tabeller og figurer er udarbejdet på grundlag af *Det statistiske Departements areal- og høststatistik*.

Selv om der senere gøres rede for de enkelte afgrødegruppers avlsforhold, vil det være af interesse at se afgrøderne i sammenhæng og betragte deres indbyrdes andel i den samlede arealbenyttelse. Tabel 2 og fig. 1 giver oplysning herom.

Tabel 2. Arealanvendelse i 1000 ha, hele landet.

Inden for omdriften:	1944/48	1949	1950	1951	Forholdstal 1951	
					Omdrift	Ialt
Korn	1 301,1	1 338,2	1 289,3	1 265,9	46,8	40,4
Roer og kartofler	549,2	563,2	584,3	589,4	21,8	18,9
Græs og grønfoeder	730,2	677,5	707,7	742,3	27,4	23,7
Andre afgrøder og brak	107,7	94,8	103,4	108,9	4,0	3,5
Ialt i omdriften ...	2 688,2	2 673,7	2 684,7	2 706,5	100,0	86,5
Uden for omdriften:						
Græs, eng m. v. .	455,1	477,8	456,2	417,2		13,3
Læggepl. til tørv .	18,9	6,0	4,7	6,3		0,2
Landbrugsareal ...	3 162,2	3 157,5	3 145,6	3 130,0		100,0

1951 gav en lille nedgang i det samlede kornareal, og betragtes bevægelsen over en 10-årig periode, er reduktionen 6 pct. Imidlertid kan de her konstaterede udsving antagelig ikke tages som et sikkert udtryk for, at man virkelig for alvor i dansk landbrug er gået ind for en reducering af kornarealet. Dette vil bl. a. fremgå deraf, at der allerede i 1952 er en tydelig opadgående tendens, idet det samlede areal foreløbig er opgjort til 1 309 000 ha. Det er utvivlsomt de høje kornpriser, der har gjort sig gældende.

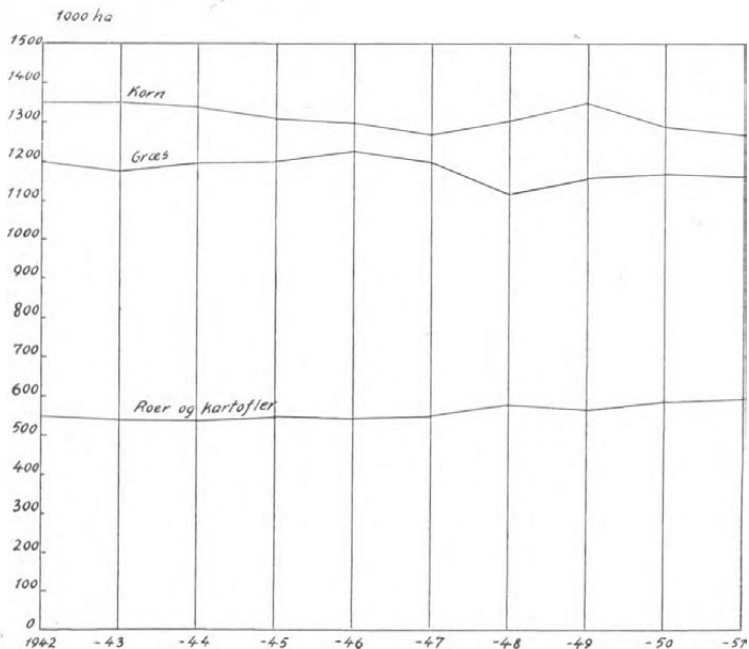

Fig. 1. Korn-, rodfrugt- samt græs- og grønføderafgrøder 1942—51.

Foderafgrøderne har også sine bevægelser, hvor man vel navnlig vil hæfte sig ved det stigende rodfrugtareal. Det er her som for kornet vanskeligt at afgøre, om der kan regnes med en varig stigning. Men de senere års stærke agitation for — og gode erfaringer med — anvendelse af større grovfoder-mængder vil dog formentlig fortsat medføre en betydelig in-

teresse for de stærkt producerende rodfrugtafgrøder. Iøvrigt vil det af det følgende afsnit vedrørende rodfrugtdyrkningen fremgå, at selve foderroearealet endnu kun har forskudt sig ganske svagt. Det er de mere salgsbetonede arter som sukkerroer og kartofler, der har medført stigning i det samlede rodfrugtareal.

Arealet med græs og grønfoder har gennem årene varieret stærkere end rodfrugtarealet, men en del af forskydningerne må henføres til ugunstige vejrtilstande, således bl. a. de uheldige udlægsforhold i 1948, der medførte en tydelig reduktion i det følgende år.

Som helhed kan det fastslås, at dansk landbrugs arealbenyttelse stadig ligger i et fast leje med omkring 40 pct. benyttet til korn, ca. 19 pct. til rodfrugter, ca. 37 pct. til græs og grønfoder, medens de resterende ca. 4 pct. benyttes til andre afgrøder og brak. Brakarealet udgør dog kun en meget lille part, i 1951 således 7200 ha eller 0,2 pct. af det samlede landbrugsareal.

Landbrugsarealets successive reduktion belyses af tabel 2. Tilbagegangen andrager ca. $\frac{1}{4}$ pct. om året, og der er vel ingen udsigt til, at dette forhold ændres i modsat retning. Man må snarere vente, at en inddragelse af arealer til veje, byggepladser, militære anlæg m. v. vil fortsætte i så stærkt et tempo, at nykultiveringen vil have endnu vanskeligere ved at følge med i de kommende år. Når det samtidig betænkes, at befolkningen forøges hvert år med ca. 1 pct., rejser der sig en række problemer, som ikke kan uddybes nærmere ved denne lejlighed, men som vil gøre sig gældende i stigende grad i de kommende år.

Kornafgrøderne.

Den indbyrdes placering af de enkelte arter inden for det samlede kornareal belyses af tabel 3 og fig. 2. Der er her tale om meget betydelige forskydninger, hvor først den stigende linie for byg falder i øjnene. Det er de forbedrede kulturtilstande, der her gør sig gældende i forbindelse med de senere års forsøgsresultater. Det er jo navnlig i Jylland, man

Tabel 3. Kornareal i 1000 ha, hele landet.

	1944/48	1949	1950	1951	Forholdstal 1951
Hvede	70,8	83,3	84,9	81,6	6,4
Rug	153,7	195,0	154,5	118,4	9,4
Byg	425,1	454,0	494,4	518,1	40,9
Havre	336,9	308,1	276,6	267,6	21,1
Blandsæd	304,9	285,3	267,0	271,5	21,5
Bælgsæd	9,7	12,5	11,9	8,7	0,7
Kornareal	1 301,1	1 338,2	1 289,3	1 265,9	100,0

har kunnet påvise, at det indbyrdes udbytteforhold mellem byg på den ene side og havre + blandsæd på den anden står i åbenbart misforhold til havre- og blandsæddyrkningens andel i arealet. Endnu i 1951 beslaglagde havre + blandsæd 42,6 pct. af det samlede kornareal, medens bygarealet kun udgjorde 40,9 pct.

Forsøgene viser, at byg, når hensyn tages til den større foderværdi pr. kg, gennemgående giver større udbytte end havren. Dette gælder også i stor udstrækning på de letmuldede jorder, når bare kalk- og gødningsforsyningen er i orden. Men hertil kommer, at også de tiltagende angreb af havreål er et varsko om, at man nok bør reducere havre- og blandsæddyrkningen en del.

Brødkornsarealerne viser — som det bl. a. fremgår af fig. 2 — meget stærke svingninger, og som helhed er arealet reduceret stærkt sammenlignet med årene før krigen. Man kan ikke se bort fra, at den ringe forskel på kornlovspriserne har været en medvirkende faktor i denne udvikling, og det er at håbe, at de efterhånden forbedrede forholdsmæssige afleveringspriser for rug og hvede vil kunne opretholde interessen for en rimelig vintersæddyrkning her i landet. I denne forbindelse er der grund til at advare mod de under milde forhold yderige belgisk-franske hvedesorter, da de fleste af disse sorter jo hidtil har vist sig alt for lidt vinterfaste under danske forhold, og da særlig til dyrkning i Jylland.

Overvintringen af rug og hvede var gennemgående ret tilfredsstillende, men der konstateredes dog mange steder bety-

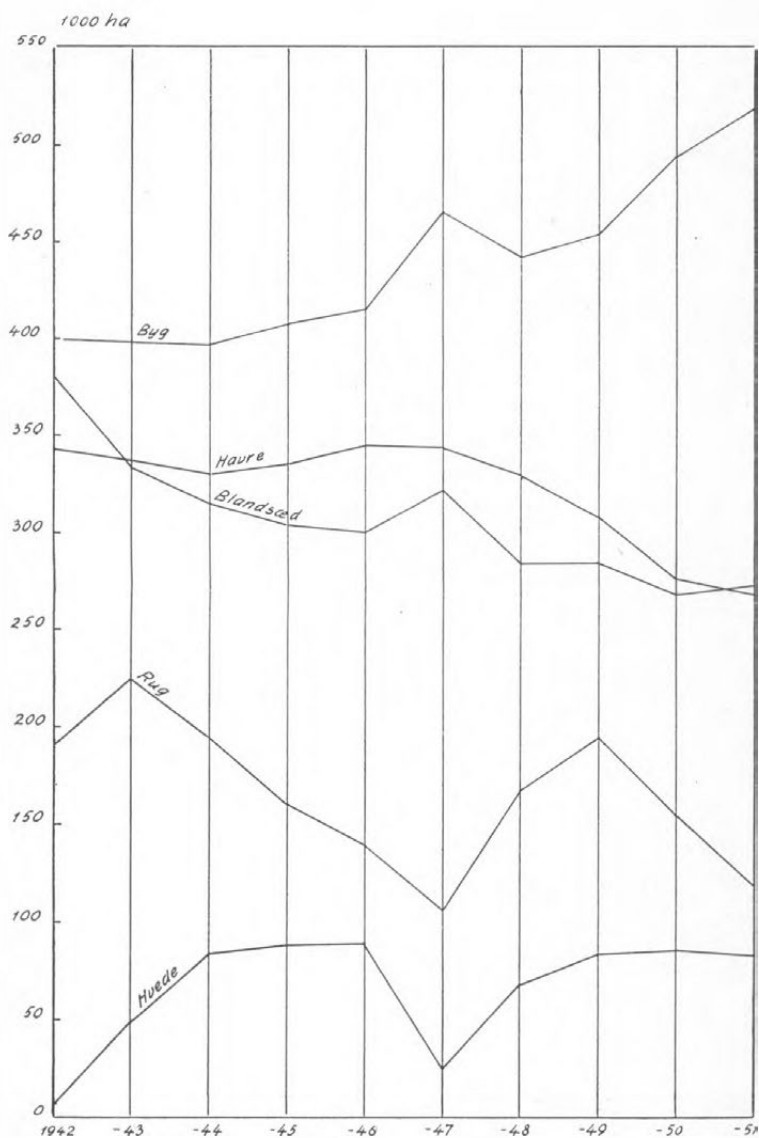

Fig. 2. Kornafgrøderne 1942—51.

delig skade af sneskimmel, navnlig i Nordjylland. Vårsædens såning kom ret sent i gang på grund af forårets kølighed og overskud af nedbør, men også fordi man fra efteråret var langt tilbage med gødningsudkørsel og andet grovarbejde. Med 3. uge af april var det meste af sæden dog i jorden. Mange arealer på de tunge jorder var ret ubekvemme, og spiringen og den første vækst blev derfor hist og her noget mangelfuld. Da forsommertørke, der kan være farlig efter sådanne såbetingelser, ikke gjorde sig væsentlig gældende — bortset fra Nordjylland — blev kornmarkerne dog snart helt pæne; især på Øerne og i Østjylland så de lovende ud.

De udbredte angreb af sortrust — i væsentlig grad en følge af den noget sene såning — kom som en ubehagelig overraskelse og gav anledning til fornyet jagt på berberis-buske, der viser sig at være mere udbredt, end man anede. Selv om man måske ikke kan afvise den opfattelse, at smitten kan vandre ind fra det sydlige eller østlige udland, hvor angreb forekommer hyppigere end her i landet, bør man dog søge de sidste buske fjernet.

Høstens bjærgning voldte på grund af den stærke nedbør i august og de første dage i september store vanskeligheder, og kvalitetsforringelser var ret almindelige. De i henhold til kornloven gældende fradragsbestemmelser gav anledning til adskillig misfornøjelse. Mere pålidelige kvalitetsbestemmelser er meget ønskelige, men sikkert vanskelige at opnå.

Høstudbyttets størrelse (tabel 4) blev som helhed meget tilfredsstillende. De 38,6 mill. hkg kærne var lidt højere end av-

Tabel 4. Høstudbytte i mill. hkg kærne og halm, hele landet.

	1944/48	1949	1950	1951
Hvede	2,3	3,0	3,0	2,7
Rug	3,2	4,7	3,3	2,7
Byg	13,4	15,7	16,1	17,6
Havre	9,8	9,8	8,3	8,5
Blandsæd	7,4	7,6	6,8	6,9
Bælgsæd	0,2	0,3	0,3	0,2
Kærne ialt	36,3	41,1	37,8	38,6
Halm ialt	49,3	56,7	46,7	47,9

len i 1950, men væsentligt lavere end i 1949. Som helhed må 1951 siges at have været et godt kornår. Men i denne forbindelse må det ikke glemmes, at det nordlige Jylland kun havde en lille kornavl. Nedgangen i kærne for det nordlige Jylland beregnedes til ca. 13 pct. sammenlignet med 1950, medens der for resten af landet jo var tale om en lille stigning.

Foldudbyttet, beregnet som hkg kærne pr. ha, var for kornhøsten som helhed 30,1 mod 29,3 i 1950 og 26,7 i femåret 1936—40. Der er således tale om en betydelig stigning i de sidste 10—15 år. Halmudbyttet var ikke særlig stort, og lejesæd var ikke meget udbredt.

Rodfrugterne.

Arealtallene (tabel 5 og fig. 3) viser meget betydende og interessante forskydninger mellem de forskellige grupper af rodfrugter. Kålroerne har holdt arealet ret uforandret gennem en ret lang årrække, dog med tendens til stigning i årene

Tabel 5. Rodfrugtareal i 1000 ha, hele landet.

	1944/48	1949	1950	1951	Forholdstal 1951
Kartofler	110,6	106,2	105,0	105,1	17,8
Runkelroer	69,3	48,2	38,2	27,3	4,6
Fodersukkerroer	81,3	115,2	136,8	149,0	25,2
Kålroer	212,6	197,0	192,6	191,4	32,4
Turnips	8,7	7,2	6,2	6,5	1,1
Gulerødder	3,4	2,6	2,0	1,8	0,3
Sukkerroer til foder .	19,1	23,3	30,2	36,9	6,2
Sukkerroer til fabrik	43,5	63,1	73,0	71,2	12,1
Cikorierødder	0,7	0,4	0,3	0,2	0,3
Rodfrugtareal ...	549,2	563,2	584,3	589,4	100,0

1944—47, hvorefter der er indtruffet et fald, der imidlertid synes at være standset i 1951 med de 191 400 ha, hvilket udgør 32,4 pct. af det samlede rodfrugtareal. Der er betydelig forskel på kålroearialet på Øerne og i Jylland, idet man på Øerne af kålroer kun har 16 pct. af det samlede rodfrugtareal mod 40 pct. i Jylland.

Inden for bederoearealerne er det den stærke fremgang for

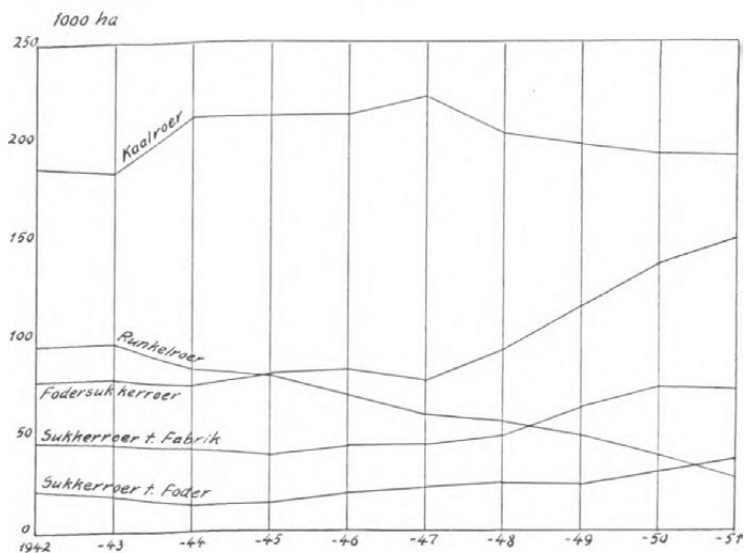

Fig. 3. Rodfrugtafgrøder 1942—51.

fodersukkerroerne med en tilsvarende tilbagegang for runkelroerne, der falder i øjnene. Fremgangen for sukkerroer til foder er ikke stor, men dog umiskendelig siden 1945.

Som for de øvrige forårsarbejder faldt roesåningen ret sent, og på de sværeste jorder var der en del vanskeligheder med splingen. Imidlertid var angreb af skadedyr gennemgående ret godartede, således at bestanden efter udtyndingen var ret tilfredsstillende. Væksten forløb jævnt og havde især gode betingelser i den regnrige august med det påfølgende milde efterår.

Karakteristisk for året var den sunde kraftige roetop, idet angrebene af virusgulsot var mindre udbredt end de nærmest foregående år. Dette hænger utvivlsomt sammen med, at angrebene af lus, der regnes at være den egentlige befordrer af virusmitstoffet, kun var lidt udbredt. Den sunde kraftige top udnyttedes i stor udstrækning til direkte opfodring, men i stigende omfang også til ensilering, og da betingelserne for bjærgning af toppen i ren og tør tilstand vanskeligt kan tænkes at blive bedre, end tilfældet var i 1951, er dette forhold

antagelig den væsentligste forklaring på, at roetopensilagen i dette år var af god kvalitet og gennemgående langt bedre end i 1950.

Rodfrugtavlens størrelse (tabel 6) er opgjort til 249,1 mill. hkg, hvilket er lidt mindre end i 1950. Men da tørstofprocenten i 1951 har været forholdsvis god, bliver det samlede foderroeudbytte i de to år omtrent ens (tabel 9) og en del over det ellers gode høstudbytte i 1949. Fremgangen i rodfrugtudbyttet sammenlignet med 5-årsperioden 1944—48 er ret bemærkelsesværdig og hænger noget sammen med den mindre arealudvidelse. Men den væsentligste årsag til fremgangen er sikkert de forholdsvis gode vejrforhold, vi har haft i 1949—51. Man har dog antagelig også grund til i denne forbindelse at erindre anvendelsen af de noget større gødningsmængder.

Tabel 6. Høstudbytte i mill. hkg roer og kartofler, hele landet.

	1944/48	1949	1950	1951
Kartofler	19,2	17,9	18,5	19,5
Runkelroer	33,2	26,3	20,2	13,8
Fodersukkerroer	34,3	56,7	66,2	67,0
Kålroer	109,2	110,8	113,7	106,7
Turnips	3,2	2,8	2,5	2,1
Gulerødder	0,8	0,6	0,5	0,4
Sukkerroer til foder	6,9	10,1	12,7	14,9
Sukkerroer til fabrik	14,5	21,3	26,2	24,6
Cikorierødder	0,2	0,1	0,1	0,1
Ialt rodfrugt	221,5	246,6	260,6	249,1

De foran anførte bemærkninger gælder roe- og kartoffelavlens under et. Men da *foderroeavlens* er så langt overvejende, vil det navnlig være disse afgrøder, der dækkes af de anførte betragtninger.

Avlens af *sukkerroer til fabriksbrug* lagde i 1951 beslag på omtrent samme areal som i 1950, og disse to år ses at ligge betydeligt over, hvad der dyrkedes sukkerroer på i 1944—48. Udbyttet pr. ha blev i 1951 noget mindre end i de nærmest foregående år, hvilket fremgår af følgende oversigt, der grunder sig på oplysninger fra A/S De danske Sukkerfabrikker:

	1947	1948	1949	1950	1951
Roeudbytte, hkg pr. ha ..	313	342	339	356	322
Sukkerindhold i pct.	17,4	16,9	16,3	16,1	16,8
Betaling i kr. pr. hkg roer, incl. tantième	6,10	6,51	6,51	6,66	7,04

De senere års diskussion om udvidelse af sukkerproduktionen i Danmark tilspidsede sig i 1951 til et kraftigt ønske fra jydsk side om at få oprettet en sukkerfabrik i Jylland, hvor avlen nu er taget ret stærkt til, men hvor man føler det unaturligt at skulle levere roerne over de store afstande til de på Fyn liggende fabrikker eller til Sverige. Efterhånden lykkedes det at få de mere kompetente faktorer mobiliseret til undersøgelse af problemet, som allerede nu har nået en vis afklaring.

Når man nu i 1952 efter en sænkning af verdensmarkedets sukkerpris er tilbøjelig til straks at hævde, at sagen ingen interesse har, er en sådan betragtning måske dog noget forhastet. Men de gennemførte undersøgelser og overvejelser vil jo til enhver tid være til nytte, hvis jyderne stadig har kurage til at fastholde kravet om at få part i de fordele — direkte og vel navnlig indirekte — der følger med den statskoncessionerede avl af sukeroer.

Kartoflerne.

Som det fremgår af tabel 5 var kartoffelarealet i 1951 meget nær som de nærmest foregående år. Avlen udvikledes jævnt godt, men skimmelangrebene var slemme. Høstudbyttet blev dog ret tilfredsstillende, og kvaliteten har været noget bedre, end man turde have ventet, idet skimmelsmitten på knoldene ikke udviklede sig så stærkt, som det i første omgang så ud til.

Eksport af kartofler i hkg.

	Læggekartofler	Spisekartofler	Ialt
Af høst 1946	898 310	770 770	1 669 080
» » 1947	1 387 300	1 345 929	2 733 229
» » 1948	489 154	1 080 126	1 569 280
» » 1949	460 050	424 215	888 815
» » 1950	616 380	322 220	938 600
» » 1951	401 470	405 430	806 900

Eksporten, der nu er blevet en virkelig betydende økonomisk faktor for avlerne og for landet som helhed, androg for høst 1951 806 900 hkg, hvilket er ret nær samme kvantum som de foregående to år, men væsentligt mindre end i årene umiddelbart efter krigsafslutningen. Eksporten fordelte sig nogenlunde ligeligt på læggekartofler og spisekartofler.

Kartofler til industribrug, 1000 hkg.

Høst	1946	1947	1948	1949	1950	1951
Kartoffelmelsfabrikker ..	745	799	1 561	887	1 207	1 621
Spritsfabrikker	413	548	675	473	336	250

Afsætningen til den hjemlige industri var for kartoffelmelsfabrikkernes vedkommende nogenlunde som for de foregående år, men stivelsesindholdet var ret lavt, 15,5 pct. Til spritsfabrikkerne blev afsætningen påny nedadgående, idet man mere og mere går over til anvendelse af sukkerroer. De 250 000 hkg kartofler er leveret med et stivelsesindhold på 16,7 pct. På fabrikken i Hobro anvendtes 127 000 hkg sukkerroer med et gennemsnitligt sukkerindhold på 16,6 pct.

Omfanget af markkontrollen med kartoffelfremavl fremgår af følgende tal:

Kartoffelarealer anmeldt til markkontrol.

	1947	1948	1949	1950	1951	1952
B-avl, ha ..	37 521	61 548	28 752	24 575	24 146	24 060
A-avl, ha ..	1 979	3 431	2 411	2 007	2 032	2 412
Ialt ha ..	39 500	64 979	31 163	26 582	26 178	26 472

Kontrollen har i 1951 og 1952 været af det sædvanlige omfang, der kendes fra de nærmest foregående år, nemlig ca. 26 000 ha, hvoraf 8—10 pct. var stamavl, resten almindelig fremavl (B-avl).

Græs- og grøntfoderavlen.

Som det fremgår af tabel 7 har det samlede græs- og grøntfoderareal været ret ens i de sidste 3 år, men noget mindre end tidligere år. Tilbagegangen er ret jævn og har kunnet

Tabel 7. Græs og grønfoder i 1000 ha, hele landet.

	1944/48	1949	1950	1951	Forholdstallet 1951
Innen for omdriften:					
Grønfoder	7,5	12,5	10,5	11,4	1,0
Lucerne	22,0	24,4	31,5	29,3	2,5
Kløver og græs, høslæt	184,7	212,1	220,6	230,6	19,9
Kløver og græs, græsn.	516,0	428,5	445,1	471,0	40,6
Ialt i omdriften	730,2	677,5	707,7	742,3	64,0
Uden for omdriften:					
Var. græs til høslæt ...	22,9	29,2	27,5	15,6	1,3
Var. græs til græsning .	165,2	170,6	148,0	138,9	12,0
Eng o. l. arealer til					
høslæt	50,0	46,6	46,8	48,1	4,2
græsning	128,3	154,5	153,6	136,2	11,7
Fællede, strandmark o. l.	88,7	76,9	80,3	78,4	6,8
Ialt uden for omdriften	455,1	477,8	456,2	417,2	36,0
Ialt græs og grønfoder	1 185,3	1 155,3	1 163,9	1 159,5	100,0

iagtages gennem en længere årrække idet den står i forbindelse med den naturlige opdyrkning og nykultivering af arealer, der tidligere har været talt med under græs, men som senere er overgået til anden benyttelse. Tilbagegangen er naturligvis ikke udtryk for mindsket græsmarksudbytte som helhed.

I statistikken iagtages stadig en del svingninger i forholdet mellem græs i og uden for omdriften, men disse opgivelser er formentlig rent tællingsmæssigt noget usikre. Høslætarealerne var i 1951 ret omfattende, hvilket må tages som udtryk for, at sommeren gav rigelig græs, så der kunne afsættes større areal til høbjærgning end sædvanligt.

Selv om man må betragte 1951 som et godt græsår, må det dog ikke glemmes, at Nordjylland gennemgående havde betydelige vanskeligheder med at skaffe græs nok til kreaturerne. De nye udlægsmarker var særdeles tilfredsstillende overalt i landet.

Lucernedyrkningen gik en smule tilbage, efter at man i 1951 var kommet op på over de 30 000 ha. Dette har givet anled-

ning til en del diskussion. Fra forskelligt hold har man fremsat den anskuelse, at årsagen må søges i, at udnyttelsen af lucerneafgrøden volder en del besvær, idet der ved høavl må regnes med et ret stort bladspild, og ved ensilering møder man undertiden vanskeligheder med hensyn til at få kreaturerne til at æde ensilagen.

Selv om disse betragtninger vel har en vis rigtighed, må det nok tilføjes, at en væsentlig årsag er ustabil udbytte på grund af en forkert benyttelse, d. v. s. for hyppig slæt eller slæt på forkerte tidspunkter. Der er endnu et stort oplysningsarbejde at gøre, inden lucernen opnår den plads inden for dansk landbrug, som den fortjener.

Tabel 8. Høstudbytte af høg, grønfoder og græsning, hele landet.

	1944/48	1949	1950	1951
Lucernehøg, mill. hkg	1,4	1,9	2,7	1,9
Agerhøg, mill. hkg	10,0	15,6	14,0	13,2
Enghøg, mill. hkg	2,6	3,8	3,2	2,4
Høg ialt, mill. hkg	14,0	21,3	19,9	17,5
Grønfoder og græsning, mill. afgrødeenheder	35,9	36,6	36,0	35,5

Høstudbyttet af høg, grønfoder og græsning (tabel 8) andrager 35,5 mill. afgrødeenheder, hvilket er meget nær det samme som de foregående år.

Det samlede høstudbytte.

Det vil være af interesse at sammenstille de foran omtalte høstresultater for de forskellige afgrøder. Dette er sket i tabel 9, hvor tallene udtrykker landets samlede høst af kornafgrøder, rodfrugtafgrøder, græs- og grønfoderafgrøder i mill. afgrødeenheder.

Kornavlens androg i 1951 46,2 mill. afgrødeenheder, men tallet overgås, som det ses, af høstudbyttet 1949. For rodfrugtafgrøderne ligger 1950 og 1951 derimod højest, og i betragtning af, at man nu udnytter roetoppen langt mere effektivt end for blot 5 eller 10 år siden, kan det vel fastslås, at man ikke tidligere har opnået så stort et samlet udbytte i rodfrugtmar-

Tabel 9. Høstudbytte i mill. afgrødeenheder, hele landet.

	1944/48	1949	1950	1951
Kærne	34,0	38,8	35,8	36,6
Halm	9,9	11,3	9,3	9,6
<hr/>				
Kornafgrøder ialt	43,9	50,1	45,1	46,2
Roer og kartofler (rod) ..	30,4	34,1	36,8	36,9
Roetop (fortæret frisk samt ensileret)	(2,6)	3,0	3,3	3,3
<hr/>				
Rodfrugtafgr. ialt	33,0	37,1	40,1	40,2
Hø	5,6	8,5	8,0	7,1
Græsning samt grønfoder, fortæret frisk eller ensil.	35,9	36,7	36,0	35,5
<hr/>				
Hø, græs og grønfoder ialt	41,5	45,2	44,0	42,6
<hr/>				
Høsten ialt	118,4	132,4	129,2	129,0

kerne. For hø, græs og grønfoder var udbyttet i 1951 lidt mindre end de to foregående år, men ellers meget tilfredsstillende.

Den samlede høst for 1951 er opgjort til 129,0 mill. a. e., hvilket nærmer sig de gode resultater, der opnåedes de to foregående år. 1951 må derfor karakteriseres som et godt høstår med nogenlunde jævn fordeling af udbytteværdierne på alle afgrøder.

Frøavlens.

Oversigten i tabel 10, der i modsætning til de øvrige arealoversigter bygger på enheden 100 ha, viser for 1951 en reduktion i det samlede areal på noget over 3000 ha. Årsagen hertil må vel søges i aftagende rentabilitet i sammenligning med dyrkning af korn. Reduktionen falder især på rodfrugterne, men der er også nedgang for sildig rødkløver og andre græsmarksbælgplanter, hvorimod der har været stigning for en række græsarter.

Frøudbyttet (tabel 11) anføres efter opgivelser fra D. L. F., idet man her har et godt tilbagegående talmateriale til sammenligning. Bortset fra barres, der gav lille udbytte og lå lavt i pris, var dyrkningsresultatet ret tilfredsstillende for rodfrugterne, hvor navnlig kålroerne gav stort udbytte. Græsmarks-

Tabel 10. Frøavlsarealer i 100 ha, hele landet.

	1944/48	1949	1950	1951	Forholds-
					tal
					1951
Runkelroer og fodersukkerroer	27,7	31,8	16,3	10,8	1,9
Kålroer og turnips	15,9	23,8	16,5	10,2	1,7
Sukkerroer	11,5	18,8	14,6	8,2	1,4
Rødkløver, tidlig	22,6	28,5	29,8	28,9	5,1
Rødkløver, sildig	62,8	82,6	79,3	59,7	10,5
Hvidkløver	39,3	50,0	68,1	69,5	12,2
Andre græsmarksbælgplanter	26,6	34,3	45,4	35,1	6,2
Bælgplanter og græsser i bl.	4,4	5,1	3,8	3,2	0,6
Hundegræs	53,8	59,1	70,0	83,1	14,5
Alm. Rajgræs	63,5	49,5	67,9	73,5	12,9
Ital. Rajgræs	31,6	18,1	25,8	25,0	4,4
Eng-Svingel	47,3	35,0	53,5	60,9	10,7
Alm. Rapgræs	12,2	18,5	21,1	24,8	4,4
Timothe	17,6	9,4	16,1	20,2	3,6
Rød-Svingel		8,5	13,9	17,3	3,0
Andre græsser	10,4	5,7	6,7	8,0	1,5
Andet mark- samt havefrø	66,2	56,3	52,7	30,5	5,4
Ialt frøavl	513,4	535,0	601,5	568,9	100,0

Tabel 11. Frøudbytte 1941/50 samt 1947/51.

	1941/50	1947	1948	1949	1950	1951
Barres	2 075	1 704	2 402	2 538	2 123	1 684
Fodersukkerroe	1 865	1 520	2 169	1 950	1 730	1 794
Sukkerroe	1 539	845	2 284	1 894	1 873	1 853
Kålroe	1 220	—	1 267	1 283	1 213	1 733
Rødkløver, tidlig	199	240	168	225	215	183
Rødkløver, halvsildig	288	319	327	286	301	295
Hvidkløver, Øtofte og Lodi	257	—	259	307	309	253
Sneglebælg	773	444	1 073	760	873	793
Timothe	378	358	372	341	349	504
Alm. Rajgræs, tidlig	1 025	492	1 173	1 097	1 281	1 360
Ital. Rajgræs	1 086	917	1 140	1 231	1 123	1 464
Hundegræs	524	306	550	657	699	731
Eng-Svingel	657	629	654	731	613	857

bælgplanterne gav gennemgående et meget utilfredsstillende dyrkningsresultat, såvel hvad angår udbytte som pris. Derimod var udbyttet af græsarterne usædvanlig stort, hvilket i

nogen grad afbødede de faldende priser. Som helhed har det økonomiske udbytte af frøavlens været ringere end det foregående år, men variationerne har gennemgående været meget store.

Spind- og Olieplanter.

For de vigtigste arter kan anføres følgende arealoversigt for de senere år (ha):

	1946	1947	1948	1949	1950	1951
Spindhør	3 700	5 500	6 100	4 600	2 600	3 800
Oliehør	1 200	9 300	18 100	12 200	14 600	10 300
Sennep						
(gul og brun) ..	7 600	14 600	11 800	3 400	4 300	14 400
Vinterraps	—	—	—	—	1 200	5 000
Vårraps	—	—	—	—	600	1 200

Spindhør holdt sig i 1951 på et i forhold til krigsårene og de første efterkrigsår temmelig lavt niveau, dog noget stigende i forhold til 1950. Oliehør ligger ligeledes fortsat på en noget faldende linie. Derimod var der fremgang for sennep. Vinterraps har — efter en kraftig aktivitet fra de interesserede firmaers side — i løbet af 1950 og 1951 opnået at blive placeret i ret stort omfang og er det fortsat i 1952, hvorimod vårraps — med rette — holdes på et lavt niveau.

Afgørende for omfanget af dyrkningen af spind- og olieplanter har det utvivlsomt været, at man i de senere år har afstået fra statsregulering af priserne. Det er naturligvis vanskeligt at afgøre, hvad der i denne forbindelse er fornuftigt på længere sigt. Det er vel ikke udelukket, at man også på dette område kan vente større udbud på verdensmarkedet og dermed faldende priser.

Gødningsanvendelsen.

Det stærkt stigende forbrug af kunstgødning er et karakteristisk træk i efterkrigstidens produktionsudvikling inden for dansk landbrug. Priserne på gødningen har ligget gunstigt i forhold til prisen på afgrøderne. I denne forbindelse er det værd at bemærke, at få eller ingen lande har så billig kunst-

Tabel 12. Forbruget af kunstgødning (1. juli).
(Efter gødningsfirmaernes opgørelse).

	Gennemsnit			
	1936/40 1000 t	1948/49 1000 t	1949/50 1000 t	1950/51 1000 t
18 pct. superfosfat	375	398	440	470
40 pct. kaligødning	99	199	210	257
Kalksalpeter	117	213	269	322
Chilesalpeter	49	49	69	40
Natronsalpeter	8	—	—	—
Sv. ammoniak	41	19	8	10
Kalkkvælstof	2	3	4	1
Kalkkammonsalpeter	—	—	15	36
Ammonsulfatsalpeter	—	—	5	14
Kvælstofgødning ialt	235	293	384	450
(omregnet til 15,5 pct. kvælstof)				

gødning som Danmark. Dette har danske landmænd forstået og efterlevet, hvilket bl. a. fremgår af oversigten i tabel 12, der er udarbejdet på grundlag af gødningsfirmaernes statistik over forbruget i de enkelte høstår.

I forhold til førkrigsårene 1936—40 er superfosfatforbruget i 1950—51 (anvendt i vækståret 1951) steget med 25 pct., kaligødning med ikke mindre end 160 pct. og kvælstofgødning med 91 pct. Og stigningen er fortsat i 1951—52.

Stigningen i høstudbyttet i forhold til årene før krigen har givetvis nøje sammenhæng med denne meget betydelige frem-

Tabel 13. Egnenes forholdsvise kunstgødningsforbrug 1950/51.

	kg pr. ha			Forholdstal for rene næringsstoffer		
	15 $\frac{1}{2}$ pct. Kvælstof- gødning	Super- fosfat	Kali- gødning	Kvælstof	Fosfor- syre	Kali
Sjælland	184	126	71	100	35	78
Bornholm	110	100	53	100	46	97
Lolland-Falster.	268	213	137	100	40	104
Fyn	184	122	80	100	33	88
Østl. Jylland ..	158	159	82	100	51	105
Nordl. » ..	108	157	73	100	73	137
Vestl. » ..	104	155	89	100	75	173
Sydl. » ..	113	148	81	100	66	145
Hele landet	143	149	82	100	53	116

gang i gødningsanvendelsen. Og mulighederne for fremgang er ingenlunde udtømt. Tabel 13 viser, at der er meget stor forskel på gødningsintensiteten fra landsdel til landsdel, og selv om der fortsat må regnes med, at den økonomiske grænse på de lette jorder i Jylland ligger ved lavere gødningsmængder end på de lermuldede jorder på Lolland-Falster — med omfattende avl af salgsafgrøder — er tallene dog udtryk for, at der med de gældende gunstige prisrelationer er meget at opnå ved rigeligere gødskning under mange forhold i almindelig praksis.

Prisforhold og afsætning.

Udviklingen på prisområdet illustreres af tabel 14, der er udarbejdet på grundlag af meddelelser fra Det landøkonomiske Driftsbureau, gældende for de enkelte »høstår« 1. juli—30. juni. Høsten 1951 er i det væsentligste omsat i det her sidst anførte »prisår« 1951/52.

Efter den kraftige opgang i kornpriserne fra 1949/50 til 1950/51 skete der i 1951/52 en kraftig reduktion i prisen på vintersæd, idet der for begge disse arter påny var fuld afleveringspligt. For vårsæd ses priserne at være gået op, idet der her er anført de frie priser. Det må dog erindres, at byg og havre var indbefattet i kornafleveringen, idet kun de færreste kunne opfylde afleveringspligten med vintersæd. Prisen for de to vårsædarter ved aflevering var 45,00 kr.

Halmprisen, der nærmest er en »bynotering«, var lidt opadgående. For Nordjylland, hvor der var en betydelig mangel på halm, var prisen adskilligt højere, idet man måtte hente halmen fra det sydlige Jylland og Fyn. Kartoffelprisen har holdt sig ret stabilt. For frø er der som tidligere berørt tale om store prissvingninger og uligheder, idet græsfrø faldt stærkt, og roer og kløver steg en del. Som helhed har der været en prisnedgang på frø på 17—18 pct.

Indekstallet for planteavlsprodukter faldt i 1951/52 fra 414 til 402, men tabellen viser iøvrigt for det foregående år den meget bemærkelsesværdige stigning fra 349 til 414. Den væsentligste årsag hertil var stigningen i kornpriserne.

Tabel 14. Priser på planteavlsprodukter, kr. pr. 100 kg.
(Efter Det landøkonomiske Driftsbureau, 1. juli—30. juni).

	1947/48	1948/49	1949/50	1950/51	1951/52
Hvede	29,25	35,67	49,89	60,90*)	51,65
Rug	30,25	36,67	41,83	58,28*)	51,65
Byg 2 rd.	26,25	29,00	46,90	57,75*)	66,55*)
Havre	26,25	29,00	41,14	53,94*)	60,90*)
Havrehalm	18,57	8,00	5,00	6,78	7,56
Kartofler (sælg. st., Sjæl.)	19,10	11,17	19,46	21,72	21,15
Sukkerroer	6,10	6,51	6,51	6,66	7,04
Runkelroefrø	292,00	202,00	125,00	142,00	146,00
Kålroefrø	—	190,00	150,00	166,00	172,00
Rødkløverfrø, halvsildig	760,00	790,00	680,00	690,00	780,00
Hundegræsfrø	168,00	355,00	356,00	400,00	268,00
Eng-svingelfrø	182,00	164,00	315,00	385,00	252,00
Indekstal for planteprodukter (1909—14 = 100)	279	284	349	414	402
Indekstal for husdyrprodukter (1909—14 = 100)	302	325	318	317	347

*) Frie priser, de øvrige kornpriser bundne i h. t. kornloven.

I det sidst forløbne år har prisen på planteavlsprodukter således været noget vigende, og tager man de stigende omkostninger i betragtning, har de udprægede planteavlsbrug således knapt haft så gode betingelser som året før, der ganske vist også var meget gunstigt rent prismæssigt set.

Videre er det meget bemærkelsesværdigt, at prisindekset for husdyrprodukter 1951/52 steg fra 317 til 347. Husdyrbrugets stilling i forhold til planteavlen bedredes således ret væsentligt, men planteavlsprodukterne har dog stadig en stærk stilling prismæssigt set.

Årets særlige planteavlsproblemer.

Produktionen af hjemmeavlede fodermidler til erstatning for importerede foderstoffer vinder stadig nyt terræn. Selv om der endnu er meget at indhente i mange landbrug, er det dog værd at notere som et afgørende fremskridt sammenlignet med årene før krigen, at den nuværende større produktion af forædlede husdyrprodukter gennemføres med en væ-

sentlig mindre import af oliekgær — vel omkring halvdelen — medens samtidig den tidligere store import af korn næsten helt kan undværes. Den udvidede grovfoderforsyning har således givet gode resultater.

Ensileringen er et af hjælpemidlerne på grovfodervejen. Den har også i det forløbne år haft sine problemer. Man har diskuteret nye tilsætningsmidler, og fra visse hold har man anklaget forsøgsvirksomheden for at være for langsom i vendingen, når nye midler skal afprøves. Hertil er at sige, at saltstrømidlerne, hvormed diskussionen drejer sig, endnu ikke har fundet nogen hurtigere eller bedre afprøvning i andre lande, end det sker her i landet.

Men landbrugets praktiske udøvere må også stå for skud. Tællingerne kunne tyde på, at et flertal af landbrug endnu ikke er kommet i gang med ensileringen. Tages der imidlertid hensyn til, at de helt små ejendomme vanskeligt får noget ud af ensileringen, kommer man dog op på, at 50—60 pct. af landbrugene under en eller anden form beskæftiger sig med ensilering. Noget andet er, at metoderne ofte er lovlig primitive.

Mejeri- og landbrugsorganisationernes *vejledningsarbejde* og *analysekontrol* med ensilagen i praksis har haft meget stort omfang i 1950/51 og 1951/52. 87 000 reaktionsbestemmelser er gennemført og bearbejdes nu i relation til oplysningerne om fremgangsmåden ved ensilering m. v. Foruden den direkte værdi for mejerierne og for den enkelte landmand, der har fået besked om sin ensilages kvalitet, har man gennem dette omfattende arbejde skabt stor opmærksomhed om hele ensileringsproblemet.

Og så er der endelig problemet med at holde *ensilagesaften* borte fra dræn, brønde og vandløb. Undersøgelser, der er i gang, tyder på, at problemet løses forholdsvis let ved udkørsel af saften på marken i selve ensileringsperioden. Landmændene bør følge denne sag med opmærksomhed, så man undgår at komme i konflikt med vandløbsloven.

Høbjærgningen er et andet og lige så betydningsfuldt middel ved konservering af grønfoderoverskudet. Her har vi bjærgningen på rytter som en i de fleste tilfælde tilfredsstil-

lende fremgangsmåde, som man har al mulig grund til at søge videre udbredt. Men høbjærgningen er jo arbejdskrævende. Der er grund til også på dette område at orientere sig m. h. t. anvendelse af mere arbejdsbesparende metoder, sådan som de f. eks. anvendes i U. S. A. En forsøgsmæssig afprøvning af presning i marken i stedet for stakning, samt tørring i lade eller tårn ved gennemblæsning af luft o. lign. metoder bør overvejes.

Den kunstige tørring diskuteres påny. Der er fuld enighed om, at en udvidet anvendelse af denne konserveringsmetode ikke kan tænkes at skulle gå i stedet for ensilering eller høbjærgning; dertil er den for dyr. Det bliver alene et spørgsmål om at søge afløst endnu en part af importfoderstofferne. Mulighederne står og falder med forholdet mellem priserne på korn og oliekgager på den ene side og tørreriernes anlægs- og driftsomkostninger + brændselsudgifter på den anden. Med faldende korn- og kraftfoderpriser kan tørrestationerne, hvis de virkelig skulle blive anlagt i større antal, komme ud for en risiko.

Bekæmpelse af *ukrudt, plantesygdomme og skadedyr* har hvert år sine særlige problemer, som bliver stadig mere vanskelige at overskue for den almindelige landmand. Her er maskincentralerne en hjælp, når ledere og sprøjteførere får tilstrækkelig uddannelse og stadig holdes á jour med de nye midler. Men kan det overkommes af den til rådighed værende stab af konsulenter? Det vil lette sagen meget, hvis man kan standardisere midlernes koncentrationer. Og så er der vist grund til at overveje en tydeligere indholdsangivelse for virksomt stof. Nu er det ofte sådan, at man skal lede efter de oplysninger, der har interesse.

Diskussionen om *landbrugets driftsformer* er fortsat. Synspunkterne er meget forskellige, hvad angår den indbyrdes vægt, der i det almindelige landbrug bør lægges på husdyrbruksproduktionen og planteproduktionen til direkte salg, og i relation hertil om det kan være berettiget, at et endnu større antal landbrug går over til helt at afskaffe besætningsholdet.